

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ
“Правни аспекти савремених друштвених кретања у Републици Србији” -
за период 01.01.2019. – 31.12.2021. године

Издавач

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Правни факултет

За издавача

Проф. др Душанка Јововић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Јелена Беловић, руководилац пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Страхиња Миљковић

Уређивачки одбор

Проф. др Душанка Јововић

Проф. др Владимир Боранијашевић

Проф. др Олга Јовић Прлаиновић

Проф др Дејан Мирковић

Доц. др Бојан Бојанић

Доц. др Здравко Грујић

Технички уредник

Младен Тодоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-067-0

**Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије**

Др Дејан МИРОВИЋ*

342.31(497.115)"1999/2020"

КОСОВО И МЕТОХИЈА 1999-2020 У КОНТЕКСТУ УНУТРАШЊЕГ И МЕЂУНАРОДНОГ СУВЕРЕНИТЕТА

Апстракт: Резолуција 1244 Савета безбедности УН је окончала агресију НАТО на СРЈ 1999 године. Упркос распоређивању снага КФОР-а и мисије УНМИК СРЈ је задржала међународни суверенитет над КиМ. Српска полиција, управни и правосудни органи нису напустили северни део КиМ након 1999. У унутрашњем праву српски суверенитет је оснажен доношењем Устава Републике Србије 2006. године и формирањем Цивилне заштите. Године 2007. Република Србија је одбила Ахтисаријев план који је предвиђао укидање Резолуције 1244 СБ УН и такозвану надгледану независност Косова. У периоду 2011-2012. године Београд потписује са Приштином уговоре којима се сецесионистима предају надлежности у области уређивања катастра и матичних књига и омогућује им се регионално представљање. Године 2013. преговори са Приштином се подижу на највиши ниво и закључује се Бриселски споразум или Први споразум о нормализацији односа. У периоду 2013-2020. закључују се допунски споразуми којима се, на основу Бриселског, укидају српске институције, енергетски и телекомуникациони систем, административни прелази, полиција и Цивилна заштита, као и српско правосуђе. Зато се, у контексту унутрашњег и спољашњег права, период од 1999-2020. на КиМ може поделити на први део од 1999-2004. други од 2004-2008. и трећи од 2008-2020. У случају Србије чини се да је чланство у ЕУ је проглашено за својеврсни државни разлог, упоредив са Уставом и Резолуцијом 1244. и да у том контексту треба посматрати задњи период од 2008-2020.

Кључне речи: *Косово и Метохија, Република Србија, УН, међународно право, Бриселски споразум*

Агресија НАТО на СРЈ 1999. није имала никакво упориште у међународном праву. Употреба сила према члану 51 Повеље УН је дозвољена само ако се ради о самоодбрани. Амерички правник и дипломата

* Ванредни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, dejan.mirovic@pr.ac.rs

Philip Jessup истиче да се према америчкој правној теорији превентивни напад може оправдати само ако се ради о нуклеарној претњи за светски мир (Jessup 1952:164,208). Његов земљак и колега, Arthur K. Kuhn (Kuhn 1953;206) истиче да агресију увек прате злочини против човечности. Чињенице говоре да СРЈ 1999. године није напала ниједну државу чланицу НАТО. Београд није имао ни нуклеарни програм попут Ирака 1981. године, када га је Израел уз подршку САД уништио (напад на нуклеарни реактор Осирис). НАТО као регионална организација није имао одобрење УН да, у складу са чланом 51 Повеље УН, нападне СРЈ. Такозвану хуманитарну интервенцију ради заштите људских права међународно право не познаје (Пауновић, Кривокапић, Крстић,2010; 364) Агресију су пратили бројни злочини против човечности од којих је најпознатији протеривање преко 200.000 Срба са КиМ, као и масовно рушење цивилних објеката и убијање цивила на територији уже Србије. Дакле, војна премоћ НАТО у односу на СРЈ је била обрнуто пропорционална у односу на начела међународног права, која су убедљиво била на страни Београда. У том контексту, НАТО у јуну 1999. године постиже компромис у СБ УН. Доноси се Резолуција 1244 којом се окончава бомбардовање СРЈ. Србија задржава свој суверенитет, а НАТО долази на Косово под маском КФОР.

ПРВИ ПЕРИОД ОД 1999-2004 - *STATUS QUO* ИЗМЕЂУ СРПСКОГ СУВЕРЕНИТЕТА И КФОР (НАТО) СНАГА

Припремни радови, контекст доношења и преговори поводом доношења Резолуције 1244 СБ УН, као и упоређивање са нацртом Споразума из Рамбујеа показују да је нађен компромис између НАТО доминације у сили и утемељености позиције СРЈ у међународном праву. На такав закључак јасно указује чињеница да је Руска Федерација, која је била против нацрта Споразума из Рамбујеа почетком 1999. године, подржала доношење Резолуције 1244 СБ УН само неколико месеци касније - у јуну исте године. Такође, у Резолуцији 1244 нема помињања референдума косовских Албанаца као што је то био случај у нацрту Споразума из Рамбујеа. У уводу Резолуције 1244 се наводи да Косово има аутономију у оквиру СРЈ (Србије). Још прецизнија формулација се користи у члану 10 („суштинска аутономија у оквиру СР Југославије“), као и у члану 11 Резолуције. У Анексу 1 Резолуције се помиње нацрт Споразума из Рамбујеа али уз поштовање „суверенитета и територијалног интегритета“. У Анексу 2 се поново наглашава да Косово има суштинску аутономију у оквиру СРЈ. Све те формулације су у сагласности са универзално признатим правом на унутрашње самоопредељење (Касезе 2011; 131). Такође, методе тумачења уговора које наводи чувени српски правник, академик и члан Комисије УН за међународно право Милан Бартош, доводе до закључка да су одредбе о

суверенитету и интегритету СРЈ у Резолуцији 1244 формулисне јасно и недвосмислено. Према субјективном тумачењу, воља уговорница се огледа у слободном преузимању обавеза (Бартош 1986; 334-365). Нема никакве сумње да су сталне чланице Савета безбедности УН (САД, Велика Британија, Руска Федерација, Кина и Француска) преузеле обавезу да у Резолуцији 1244 гарантују територијални интегритет СРЈ. Применом телеошког метода долази се до закључка да је циљ Резолуције 1244 био престанак сукоба на КиМ и решавање статуса ове покрајине у оквиру суверенитета СРЈ. Егзетички метод, који полази од тумачења текста уговора, нас такође доводи до истог закључка поводом Резолуције 1244. Академик Бартош наводи и правило *argumentum a contrario* код тумачења уговора, односно начело према којем поједини правни ставови искључује примену других који су супротни у односу на њих. Када се *seargumentum a contrario* примени на Резолуцију 1244 јасно је да у њој није могла бити предвиђена независност такозваног Косова јер се више пута изричито наводи да је КиМ део СРЈ.

Оваква врста компромиса између силе и права која је била присутна у Резолуцији 1244 је довела до необичне ситуације на терену. КФОР у којем су главнину чиниле снаге НАТО је запосео читаву територију КиМ. Истовремено, српске институције и полиција нису престали са радом у периоду 1999-2004. Према извештају ОЕБС (ОЕСС 2003:4-44) српски прекршајни и основни судови су наставили да раде на КиМ након 1999. године. Канцеларије МУП су наставиле да раде у јужној српској покрајини, као и српско школство, здравство и локални органи власти. Према извештају ОЕБС припадници српског МУП су били добро организовани, посебно на северу КиМ. Дакле, *status quo* између српског суверенитета и НАТО војне снаге (КФОР-а) је, без сумње, постојао на КиМ у периоду 1999-2004.

ДРУГИ ПЕРИОД 2004-2008.

У марту 2004. године албански сецесионисти врше велики погром над Србима јужно од Ибра. За два дана сецесионисти су протерали неколико хиљада Срба, уништили 7 села и уништили или тешко оштетили око 40 православних манастира (Avramović 2010: 9). Масован напад је извршен и на Северну Косовску Митровицу која је након 1999. била центар српског суверенитета на КиМ. Албански сецесионисти су покушали, пуцајући и убијајући цивиле са друге стране реке Ибар, да продру преко моста који је некада спајао јужни и северни део града. Њихов напад је одбијен пре свега због ангажовања припадника српског МУП пореклом са севера КиМ. Међутим, нова српска влада у Београду и локални органи власти (окупљени око групе лекара запослених у Здравственом центру у северном делу Косовске Митровице) разумели су, после ових крвавих догађаја, да морају да ојачају српски суверенитет и институције на северу КиМ. У том контексту

почињу припремни радови на доношењу новог српског устава 2004. године. Године 2006. нови Устав Републике Србије ступа на снагу после потврђивања на референдуму, који је подржала и Српска православна црква на челу са патријархом Павлом. На тај начин је ојачана и унутрашња сувереност Србије јер, према француском правнику Боу, постоје две врсте суверености - међународна и унутрашња (Бо 2016; 1-28). У преамбули новог Устава се истиче да је КиМ део Републике Србије и да на основу тога следе уставне обавезе свих државних органа да заступају и штите државне интересе Србије на Косову и Метохији у свим унутрашњим и спољним политичким односима. Нема никакве сумње да је преамбула Устава била обавезна за све државне органе у Србији. Према правној теорији (Симовић, Петров, 2018; 90-91) обавезност премабуле је 1971. године признао Уставни савет Француске, као и Врховни суд Индије и уставни систем САД. У члану 8 Устава се наводи да је територија Србије јединствена и недељива и да су њене границе неповредиве. Члан 183 наводи да се покрајинске границе не могу мењати без сагласности грађана Србије изражене на референдуму. Овакво уставно регулисање је било у сагласности са теоријом чувеног немачког правника Карла Шмита. Он је сматрао (Шмит 2011; 11) да је територија (или земља) основ права.

Исте године када је донет Устав Републике Србије, Влада Републике Србије формира Цивилну заштиту на КиМ (Мировић 2019, 161). Она броји око 500 припадника и састављена је од бивших (прекаљених у ратним дејствима) припадника Војске СРЈ који су имали пребивалиште на КиМ (Бјелош 2015; 10).

Коначно, 2007. године, уз помоћ Руске Федерације, Београд одбија и Ахтисаријев план који је предвиђао такозвану надгледану независност Косова и укидање Резолуције 1244 СБ УН. Народна скупштина Републике Србије на посебном заседању од 13. фебруара 2007. године одбацује Ахтисаријев план. Трећег априла 2007. Русија одбацује у СБ УН Ахтисаријев план, односно план да се Резолуција 1244 замени новом резолуцијом СБ УН.

Дакле, у периоду 2004-2008. долази до јачања српских институција на КиМ као и до доношења новог Устава који је у својој преамбули (и члановима) ојачао територијални интегритет и унутрашњи суверенитет Србије. У овом периоду је ојачан и међународни суверенитет Републике Србије. На молбу Србије Руска Федерација је 2007. године одбацила Ахтисаријев план који је предвиђао независност такозваног Косова у СБ УН.

ТРЕЋИ ПЕРИОД ОД 2008-2020.

Након промене власти у Београду 2008. постепено се мења и однос према Косову и Метохији као саставном делу српске државе. Услед примене новог „државног разлога“ према којем интеграција са ЕУ „нема алтернативу“

статус Косова и Метохије постаје другоразредно питање у односу на односе са Бриселом. Таква врста „државног разлога“ није била само у супротности са Уставом Србије и Резолуцијом 1244, већ и са људским правима преко 100.000 Срба на КиМ. У том контексту се 2008. године прихвата део Ахтисаријевог плана који је предвиђао формирање мисије EULEX. Београд се и у спољној политици једнострано опредељује за Брисел. После доношења неповољног саветодавног мишљења МСП о независности такозваног Косова (исхитреног и непрофесионално покренутог од стране саме Србије питањем које у себи није садржало Резолуцију 1244), Београд одустаје од српско-руског нацрта Резолуције о КиМ у Генералној скупштини УН 2010. године. Исте године уз сагласност Брисела и Београда доноси се нова „проевропска“ резолуција о КиМ у ГС УН. Њом се омогућује почетак преговора између сецесиониста у Приштини и власти у Београду под патронатом Брисела. Резултат тих преговора су били такозвани Боркови споразуми донети у периоду 2011-2012. године, споразуми закључени између политичког директора у МСП Србије Борка Стефановића и представника сецесиониста у Приштини Едите Тахири. Укупно је закључено седам таквих споразума. Србија је признала царину, лична документа и универзитетске дипломе такозваног Косова, одрекла се суверенитета у области матичних књига, царинског печата и у области катастра. У такозваном Седмом Брокеровом споразуму или Споразуму о регионалном представљању, Србија се сагласила да такозвано Косово учествује на регионалним конференцијама.

Након промене власти у Србији 2012. преговори са сецесионистима из Приштине се подижу на највиши ниво. Само три особе у једној држави имају право да закључују међународне споразуме без специјалног овлашћења парламента. То су председник државе, председник владе и министар спољних послова (Крећа, 2012; 143). Њихови потписи обавезују државу у међународном праву. У том периоду су закључени: Бриселски споразум - Први споразум о нормализацији односа, као и пратећи споразум попут Плана за примену Бриселског споразума, Споразума о енергетици, Споразума о телекомуникацијама, Споразума о интеграцији Цивилне заштите, Споразума о правосуђу и Споразума о успостављању авио-линије између Београда и Приштине. На основу тих споразума Република Србија је самоукинула српски МУП (са око 1.200 припадника на КиМ), Цивилну заштиту, правосуђе, локалне органе власти, изборни систем и омогућила авио-транспорт кроз Србију Албанцима који имају документа такозваног Косова.

ЗАКЉУЧАК

Француски правник Оливије Бо сматра да су сувереност и јавна власт јединствени и недељиви у унутрашњем правном поретку. Он наводи да се у међународном поретку државе добровољно одричу дела суверенитета јер

улазе у уговорне односе са другим државама и међународним организацијама (Бо 2016; 127). У случају Србије је разлог за одрицање од суверенитета чланство у ЕУ . Ипак, чини се да је чланство у ЕУ је проглашено за својеврсни државни разлог, упоредив са Уставом и Резолуцијом 1244 или са останком КиМ у саставу Србије. Такав државни разлог има мало сличности са оним општепознатим из правне и политичке теорије који су заступали Макијавели и Ришеље и који је имао за циљ јачање (Лукић 1964; 258). Једино што наводни српски државни разлог након 2008. повезује са класичном теоријом државног разлога је „правни мистицизам“ који прати чланство у ЕУ као „циљ над циљевима“ (Винсет 2009; 19.).

Нажалост, у пракси се показало да чланство у ЕУ има предност чак и над унутрашњим и спољашним суверенитетом Србије. Зато се, у контексту унутрашњег и спољашњег права, период од 1999-2020. на КиМ може поделити на први део од 1999-2004. други од 2004-2008. и трећи од 2008-2020 који обележава доминација преговора са ЕУ и потисивање уговора у контексту тог својеврсног државног разлога.

Dejan MIROVIĆ, PhD

Associate professor

University of Pristina - Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

KOSOVO AND METOHİJA DURING THE 1999–2020 PERIOD IN THE CONTEXT OF INTERNAL AND INTERNATIONAL SOVEREIGNTY

Summary

UN Security Council Resolution 1244 put an end to NATO aggression in the FRY in 1999. Despite the deployment of KFOR forces and the UNMIK mission, the FRY retained international sovereignty over Kosovo. The Serbian police, administrative and judicial authorities did not leave the northern part of Kosovo and Metohija after 1999. Within the scope of domestic law, Serbian sovereignty was strengthened by the adoption of the Constitution of the Republic of Serbia in 2006 and the establishment of Civil Protection. In 2007, the Republic of Serbia rejected the Ahtisaari Plan, which provided for the suspension of UNSCR 1244 and for the so-called supervised independence of Kosovo. During the 2011–2012 period Belgrade and Priština signed seven contracts, which, among other things, transferred to the secessionists the competencies in the fields of cadastre and registry and gave them the right to regional representation. In 2013, the negotiations with Priština were raised to the highest level, at which point the Brussels Agreement, or the First Agreement on the Normalization of Relations, was concluded. During the 2013–2020 period a new agreement was signed, which effectively suspended the Serbian institutions, the energy and telecommunications systems, administrative crossings, police and civil protection, as well as the Serbian judiciary. For that reason, within the context of domestic and foreign law, the 1999–2020 period on Kosovo and Metohija can be divided into three parts: the first part 1999–2004, characterized by the *status quo*; the second part 2004–2008, characterized by the strengthening of the Serbian institutions; and the third part 2008–2020, during which the suspension of the Serbian institutions and sovereignty in a number of areas took place.

Keywords: Kosovo and Metohija, the Republic of Serbia, UN, international law, the Brussels Agreement

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА:

Аврамов, Смиља и Крећа, Миленко (2008). *Међународно јавно право*, Београд: Правни факултет.

Avramović, Sima (2010). *The Predicament of Serbian Orthodox Holy Places in Kosovo and Metohia - Elements for a Historical, Legal and Conservational Understanding*, Belgrade: Faculty of Law.

Бартош, Милан (1986). *Међународно јавно право – уговорно право*, Београд: Службени лист СФРЈ.

Бејлош, Маја (2015). *Будућност Цивилне заштите на северу Косова*, Београд: Београдски центар за безбедоносну политику.

Бо, Оливије (2016). *Држава и њена власт*, Београд: Правни факултет.

Винсент, Ендрју (2009). *Теорија државе*, Београд: Службени гласник.

Jessup, Philip (1952). *A Modern Law of Nation*, New York: The Macmillan Company.

Касезе, Антонио (2011). *Самоодређење народа*, Београд: Службени гласник.

Крећа, Миленко (2012). *Међународно јавно право*, Београд: Правни факултет.

Kuhn, Arthur (1953). *Pathways in International Law*, New York: The Macmillan Company.

Лукић, Радомир (1964). *Историја политичких и правних теорија*, Београд: Научна књига.

Мировић, Дејан (2019). *Бриселски споразум: хронологија и последице*, Београд: Satena mundi.

Пауновић, Милан; Кривокапић, Борис и Крстић, Ивана (2010). *Међународна људска права*, Београд: Правни факултет.

Симовић, Дарко и Петров, Владан (2018). *Уставно право*, Београд: Криминалистичко-полицијска академија.

Шмит Карл (2011). *Номос земље у међународном праву Jus Publicum Europaeum*, Београд: Федон.